

Universiteit Utrecht

VINCI
TOPONDERWIJS

Plukboeket winter 2022-2023

Een uitgave van SterkVVE
Met nieuws over VVE en achterstandenbeleid
Jo Kloprogge, winter 2022

In de plukboeket-reeks zet Jo Kloprogge onderzoek rondom onderwijsachterstanden in het algemeen en VVE in het bijzonder op een rij. De plukboeketten verschijnen viermaal per jaar. Waar zinvol verschijnt er een special. Ze worden verspreid onder de deelnemers van het Sterk VVE netwerk.

Jo Kloprogge is onder andere oud-coördinator van het landelijke onderzoeksprogramma onderwijsachterstanden, oprichter van Sardes, momenteel gepensioneerd, maar gelukkig toch verbonden aan Vinci.

Het wordt winter. Dat is het beste seizoen om eens goed bij te lezen zodat je vakkennis weer helemaal up to date is in het nieuwe jaar. Dit Plukboeket kan daar een stukje bij helpen. We hebben weer van alles doorgenomen en een selectie gemaakt van interessante en belangrijke publicaties.

We beginnen met de nieuwste publicatie van het pre-COOL onderzoek. De metingen lopen nu door tot en met groep 8.

Effecten van voor- en vroegschoolse educatie

In het (Nederlandse) pre-COOL cohortonderzoek werden bijna drieduizend kinderen van tweeënhalve jarige leeftijd gevolgd tot en met het einde van het basisonderwijs. De

belangrijkste conclusie is dat achterstanden van leerlingen in het basisonderwijs door goede voor- en vroegschoolse educatie kunnen worden teruggedrongen. Dat gaat echter niet zo maar. De kwaliteit speelt hierin een grote rol.

De achterstand die doelgroepkinderen op tweejarige leeftijd hebben ten opzichte van niet-doelgroepkinderen neemt gedurende de basisschoolperiode op onderdelen substantieel af. Dat geldt vooral voor woordenschat. Het oordeel over werkhouding wordt positiever. Maar bij begrijpend lezen zijn er nauwelijks inhaaleffecten ten opzichte van niet-doelgroepkinderen. Wat betreft rekenen zijn er geen significante inhaaleffecten van drieënhalve tot zesjarige leeftijd en er is een lichte trend dat de achterstand in rekenen-wiskunde iets toeneemt naar het einde van de basisschool toe. Bij leerlingen met zowel een laagopgeleide moeder als een niet-westerse etnische herkomst neemt de achterstand in rekenen wel significant af.

Bij woordenschat is de ontwikkelingswinst in termen van standaard effectgrootten groot tot zeer groot. Niettemin is de achterstand in groep 8 nog altijd substantieel omdat de beginverschillen erg groot zijn.

Om deze resultaten te halen is het nodig de cognitieve- en taalontwikkeling te ondersteunen door activiteiten die kinderen uitdagen om na te denken en verbanden te leggen, en waarin ze door gerichte en specifieke feedback verder komen in hun ontwikkeling. Het effect op woordenschat is in het bijzonder van belang, vanwege het aanzienlijk lagere beginniveau van de kinderen uit de doelgroepen.

Kennelijk slagen de voorschoolse voorzieningen erin een boost te geven aan de woordenschat van deze kinderen. Vooral doelgroepkinderen met een niet-westerse migratieachtergrond en kinderen met een andere thuistaal profiteren hiervan.

Kinderen met een laag opgeleide moeder blijven in het onderzoek opvallend achter en profiteren het minste van VVE. De gegevens suggereren wel dat kinderen met een lager opgeleide moeder extra baat kunnen bij een goede kwaliteit van het aanbod aan taal, rekenen en spel in de *vroegschoolse* periode.

Een conclusie die aandacht verdient is ook dat er in het algemeen geen sprake is van een doorgaande lijn in de aangeboden educatieve kwaliteit van voor- naar vroegschoolse. In de kleutergroepen is de educatieve kwaliteit vaak lager dan in voorschoolse instellingen met een vve-programma.

[Effecten voor- en vroegschoolse educatie \(kohnstamminstituut.nl\)](https://www.kohnstamminstituut.nl/Effecten-voor-en-vroegschoolse-educatie)

[1080-Het-pre-COOL-cohort-tot-en-met-groep-8.pdf \(kohnstamminstituut.nl\)](https://www.kohnstamminstituut.nl/1080-Het-pre-COOL-cohort-tot-en-met-groep-8.pdf)

Effecten van kinderopvang op de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen

Het literatuuronderzoek laat zien dat deelname aan universele programma's voor kinderopvang, voorschoolse educatie of kleuteronderwijs vanaf 2 à 3 jaar bijdraagt aan de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen op lange termijn, met vooral positieve effecten bij kinderen die opgroeien in kansarme situaties. Het bewijs hiervoor op basis van onderzoek in verschillende landen met sterke onderzoeksopzetten achten zij overtuigend. De uitkomsten van de secundaire analyses van de pre-COOL data, betrekking hebbend op kinderopvanggebruik in de periode 2008- 2012, bevestigen dit beeld in grote lijnen. Ook de resultaten van de primaire analyses van de pre-COOL data passen bij het beeld dat kinderen met een migratieachtergrond en andere thuistaal profijt hebben van voorschoolse opvang en educatie.

Voor gebruik van universele voorzieningen voor opvang en educatie onder de twee jaar, is het bewijs veel minder eenduidig. Vroeg intensief gebruik van kinderopvang, vóór de leeftijd van 1 à 1.5 jaar, draagt het risico in zich dat kinderen meer externaliserend probleemgedrag ontwikkelen op korte en lange termijn. Het risico ontstaat vooral bij meer dan drie dagen kinderopvang op heel jonge leeftijd. De literatuurstudie maakt duidelijk dat in de periode waarin het kind 0 tot 1 à 1.5 jaar is, een ruim ouderschapsverlof in het eerste levensjaar, zoals in Denemarken, Duitsland en Noorwegen een goed alternatief kan zijn voor kinderopvang in een centrum.

[bijlage-4-effecten-van-kinderopvang.pdf](#)

De Onderwijsraad over taal en rekenen

Er is in de pers al veel aandacht geweest voor dit advies. We komen er hier toch ook nog op terug. Enerzijds om te reflecteren over sommige aanbevelingen. Anderzijds om enkele saillante uitspraken in ons en uw collectief geheugen te verankeren.

De kernboodschap van dit advies is gericht aan de overheid en luidt;
Focus aanhoudend op taal en rekenen

Deze mantra wordt uitgewerkt in een aantal aanbevelingen.

Aanbeveling 1: wees klip-en-klaar over de opdracht voor taal en rekenen

Aanbeveling 2: veranker taal en rekenen in andere vakken en leergebieden

Aanbeveling 3: stel hoge eisen aan het uitstroomniveau van taal en rekenen aan de lerarenopleidingen

Aanbeveling 4: versterk de kwaliteit van het professioneel handelen in het taal- en rekenonderwijs

Er staan in dit advies verder tal van interessante observaties en zinnige voorstellen. Maar op een paar centrale punten kun je je toch afvragen of het hier niet om te abstracte en algemene aanbevelingen betreft, die wel eens erg lang in het luchtledige zouden kunnen blijven zweven.

Wat betreft de focus op taal en rekenen stelt de Onderwijsraad bijvoorbeeld; 'Veel met elkaar samenhangende factoren hebben invloed op het onderwijs in taal en rekenen. Blijvend goed onderwijs in taal en rekenen vergt een integrale aanpak. De vele factoren (We noemen hier de landelijke einddoelen en niveaus, de wijze van toetsen, de startbekwaamheid van leraren, de lesmethoden, de professionalisering en de kennisinfrastructuur) moeten langdurig en in samenhang worden aangepakt. Iedereen in en om de school moet deze opdracht in het vizier hebben'.

De vraag wie dit in het huidige stelsel voor elkaar zou kunnen krijgen en hoe dit zou moeten worden aangepakt, mag wel in een prijsvraag met een forse beloning worden verwerkt.

Bij aanbeveling 2 volgt de tekst;

'De raad adviseert om in de landelijke einddoelen en niveaus taal en rekenen meer te integreren met de andere vakken. De taal- en rekenontwikkeling van leerlingen krijgt nog onvoldoende aandacht bij andere vakken, waardoor veel kansen onbenut blijven'.

En;

'Het oefenen van taal en rekenen moet daarom niet geïsoleerd plaatsvinden, maar betekenisvol ingebed worden in de vakken en leergebieden, waarmee het onderwijs in taal en rekenen de verantwoordelijkheid is van alle leraren'.

Het idee van de integratie van taal en rekenen is al 30 tot 40 jaar geleden met veel enthousiasme in de strijd gegooid, onder andere door de toenmalige projectgroep NT2 o.l.v. de briljante Frans Theunissen. Het blijkt echter heel moeilijk te implementeren en heeft in al die jaren geen vaste plek verworven in de onderwijspraktijk. De Onderwijsraad geeft het verder ook geen handen en voeten.

Dan nog enkele observaties van de Raad die ons onderwijsstelsel hard raken;

'Initiële lerarenopleidingen hebben ook een aandeel in de tekortkomingen in het taal- en rekenonderwijs. Zo behaalt een aanzienlijk deel van de studenten een diploma, terwijl de lerarenopleiders hen qua eigen taal- en rekenvaardigheid en vakdidactische vaardigheden in taal- en rekenonderwijs op onderdelen niet startbekwaam achten'.

'Een goede ontwikkeling van taal- en rekenvaardigheden bij leerlingen vraagt om goed toegeruste leraren die zich blijven professionaliseren. Uit het onderzoek dat de Onderwijsraad voor dit advies heeft laten doen, blijkt dat veel leraren na afronding van hun opleiding nog niet volledig startbekwaam zijn om goed taal- en rekenonderwijs te kunnen geven'.

‘Het taal- en rekenonderwijs in de klas schiet op een aantal onderdelen tekort, waardoor de taal- en rekenontwikkeling van leerlingen niet optimaal wordt gestimuleerd. Dit start al bij de kinderopvang en de voor- en vroegschoolse educatie. Lesmateriaal en de omgang hiermee spelen daarbij een rol. Problematiek taal en rekenen start al vroeg bij de kinderopvang en de voor- en vroegschoolse educatie wordt de taal- en rekenontwikkeling van leerlingen niet goed genoeg ondersteund’.

Uit de vele reacties op dit advies, selecteren we er eentje, van Sezgin Cihangir in de NRC van 13 november.

‘Want inmiddels staat er een generatie pabo-gediplomeerden voor de klas die zelf ook niet goed is in taal en rekenen. Stelt u zich eens voor hoe lang het gaat duren voor wij die mammoettanker gekeerd hebben. Vóór wij kinderen goede taal- en rekenvaardigheden kunnen bijbrengen, zal er een nieuwe generatie leerkrachten moeten worden opgeleid die zelf voldoende greep heeft op deze stof om die te kunnen onderwijzen aan kinderen op de basisschool. Een kolossale inspanning waarvan wij alleen maar kunnen hopen dat deze niet na twee of drie jaar alweer gestaakt wordt omdat de Onderwijsraad weer iets anders bedacht heeft. Dat hij bang is dat het antiracistisch vingerverven en genderdiversiteit in het gedrang komen.’

[Taal en rekenen in het vizier | Advies | Onderwijsraad](#)

We lopen allemaal wel rond met een aantal (vermeende) inzichten of overtuigingen die we in de loop der tijd hebben gevormd. En soms moeten we kijken of we die moeten bijstellen, bijvoorbeeld omdat ze door wetenschappelijk onderzoek worden genuanceerd of bijgesteld.

Is bewegen voor kinderen goed tegen overgewicht?

Dat lijkt een vraag die makkelijk met ja kan worden beantwoord, maar uit een recente studie van Rikstje Wiersma van de Rijks Universiteit Groningen is die helemaal niet zo vanzelfsprekend. Uit haar uitgebreide onderzoek kwam bij kinderen tussen de 2 en 7 geen duidelijk verband tussen fysieke activiteit en overgewicht naar voren. Zij concludeert dat andere factoren op jonge leeftijd, denk aan slaap, voeding en schermtijd, belangrijker zijn bij het ontstaan van overgewicht. Ook heeft zij een prospectieve studie verricht naar het beweeggedrag van jonge Nederlandse kinderen. Hieruit blijkt dat dit niet is gerelateerd aan overgewicht en evenmin aan een hoge bloeddruk vijf jaar later.

<https://www.vakbladvroeg.nl/nauwelijks-bewijs-voor-relatie-tussen-bewegen-en-overgewicht/>

[Early childhood physical activity behaviour and the development of overweight — the University of Groningen research portal \(rug.nl\)](#)

Meertaligheid positief? Valt tegen!

Taalkundigen houden natuurlijk van taal en vinden meer taal altijd beter dan minder taal. Er zijn zelfs video's over meertaligheid als superkracht. Pedro de Bruijckere relateert dat echter en stelt; 'er zijn wellicht voordelen, maar mogelijk ook nadelen'. Allereerst is er een uitvoerige metastudie van Gunnurud, Ter Braak, Reikeras, Donolato en Melby waarin 143 studies zijn onderzocht. In tegenstelling tot de overheersende opinie blijken meertalige kinderen geen cognitief voordeel te hebben wat betreft executieve functies. Er was wel een significant effect voor steekproeven met middenklasse SES meertaligen, maar bij laag SES of bovengemiddeld SES werd geen voordeel waargenomen. De suggestie dat meertaligheid zorgt voor verrijking voor meertalige kinderen uit lage SES gezinnen wordt dus hier verworpen.

De voordelen van meertaligheid op jonge leeftijd worden ook genuanceerd in een studie van Erika Hoff. Zij stelt in een artikel in *Child Development Perspectives* dat vroege kennismaking met meerdere talen lang geen succesvolle tweetalige ontwikkeling garandeert. Kinderen in migrantengezinnen die opgroeien met zowel een 'eigen' taal als een meerderheidstaal bereiken vaak de school- leeftijd met lage niveaus in beide talen. Dit wordt niet volledig verklaard door de invloed van SES. Onder meer de kwaliteit van de taal waar kinderen mee te maken hebben, is van belang.

[Another take on bilingualism: children take longer to learn two languages at once compared to just one – From experience to meaning... \(theeconomyofmeaning.com\)](#)

[New meta-analysis on the bilingual advantage in executive functions of children – From experience to meaning... \(theeconomyofmeaning.com\)](#)

De discussie over het belang van spelen versus leren bij jonge kinderen is een vaste factor in het onderwijsbestel. De discussie wordt deels getriggerd door emoties, en dat betekent dat ook inzichten uit onderzoek hier niet altijd de doorslag zullen geven. Maar het is in ieder geval de moeite om kennis te nemen van onderstaand artikel op de site van onderwijskennis.nl. van de hand van Cathy van Tuijl.

Leren en ontwikkelen door begeleid spel

'Spelen is niet hetzelfde als spelend leren', is haar binnenkomer. En niet alle vormen van spel zijn even bevorderlijk voor de ontwikkeling en het leren. Spelend leren verwijst naar de educatieve context, waarbij spel wordt ingezet als middel om de ontwikkeling van het leren (in brede zin) te bevorderen en te ondersteunen.

1. Spelend leren betekent dat spel wordt ingezet als middel om de ontwikkeling en het leren (in brede zin) te bevorderen en te ondersteunen.
2. Jonge kinderen leren het meest van een professional die in spel interacteert met de kinderen, vragen stelt, woorden geeft aan objecten en handelingen en suggesties doet en daarmee het taal-denkvermogen van kinderen uitbreidt.

3. Om spelend leren effectief in te zetten is meer dan nu aandacht nodig voor de begeleiding van het spel, door een professional die daarbij actief leerprocessen stimuleert.
4. Een belangrijk element in spelbegeleiding is volgehouden gedeeld denken; dat verwijst naar ondersteuning en uitbreiding van taal en communicatie, en het ondersteunen van leren en kritisch denken van jonge kinderen door de professional. Professionals dienen vaardig te zijn in het uitbreiden van conversaties met kinderen om volgehouden gedeelde denkepisodes te creëren.
5. Bij de rijke speelleeromgeving is de rol van de professional onderbelicht. De aanbeveling is om werk te maken van begeleid spel in de groep en van kennis en vaardigheden van professionals op dit terrein. Daarbij is het zaak de educatieve interactiekwaliteit te verbeteren, zeker voor kinderen die risico lopen op achterstand.

Onderzoek naar spelend leren in Nederland laat zien dat begeleid spel effectiever de ontwikkeling stimuleert dan vrij (kindgeïnitieerd en onbegeleid) spel. Begeleid spel van hoge kwaliteit en in kleine groepen kan de ontwikkeling van jonge kinderen ondersteunen. Spelverrijking door de professional heeft een positief effect op de reken- en taalontwikkeling van jonge kinderen.

[Onderwijskennis | Leren en ontwikkelen door begeleid spel](#)

De site van Onderwijskennis.nl heeft vaak relevante bijdragen van hoge kwaliteit. De site blinkt echter niet uit door toegankelijkheid. Wie bijvoorbeeld bijdragen over VVE wil zoeken, moet naar het hoofdstuk Thema's, daar Primair Onderwijs kiezen en dan het kader van Het Jonge Kind zoeken. Onder Primair Onderwijs is ook een kader Onderwijskansen te vinden. Verder is er een rubriek Artikelen, een soort grabbelton, waar wel bij tijd en wijle sterke bijdragen te vinden zijn. Inmiddels is er ook een toolkit voor het jonge kind op deze website te vinden, met vermelding van de kosten en de bewijskracht van een aantal interventies.

We blijven even bij NRO, om te kijken naar de gemiste kansen bij leerlingen uit lagere sociale milieus.

Onderbenutting van leerpotentie van kinderen uit lager sociale milieus

Al in een van de eerste publicaties van de landelijke evaluatie van het toenmalige Onderwijsachterstandenbeleid werd deze onderbenutting aangetoond met veel internationale weerklank. In een onderzoek van Maarten Wolders van KBA wordt de draad weer opgepakt.

Ongeveer een op de zes basisschoolleerlingen blijkt volgens dit onderzoek voor taal en rekenen beneden eigen kunnen te presteren. Door ongunstige gezinsomstandigheden maken zij hun leerpotentie niet volledig waar. In het bijzonder bij kinderen met laag- en middelbaar opgeleide ouders is sprake van onderpresteren.

Het gaat hier niet per se om zwakke leerlingen: sommige kinderen uit lagere sociale herkomstmilieus presteren gemiddeld of goed. Maar het gaat erom dat ze de potentie hebben om bij gunstiger omstandigheden thuis (of op school, bij hogere leerkrachtverwachtingen) hoger te komen dan ze feitelijk doen: het kind krijgt in groep 8 bijvoorbeeld een havo- in plaats van een vwo-advies.

We hebben het hier over kinderen met laag- en middelbaar opgeleide ouders (basisonderwijs t/m vwo of mbo-4). Maar ook, in mindere mate, om leerlingen met een niet-Westerse migratieachtergrond: zij onderpresteren relatief vaker op het gebied van begrijpend lezen.

[Leerpotentie bij leerlingen uit lagere sociale herkomstmilieus \(nro.nl\)](https://nro.nl)

Aanbevelingen voor mondeling taalonderwijs

Marian Bruggink en Judith Stoep formuleren een aantal aanbevelingen voor mondeling taalonderwijs. Het schoolsucces van leerlingen wordt in belangrijke mate bepaald door de mondelinge taalvaardigheid. Goede mondelinge taalvaardigheden zijn belangrijk om goed te kunnen functioneren op school en later in de maatschappij. Dit wordt nog wel eens onderschat. De mondelinge taalvaardigheid van een kind aan het begin van het primair onderwijs is de beste voorspeller van leesprestaties, niet alleen in het primair onderwijs maar ook in het voortgezet onderwijs. Het artikel bevat veel informatie. We beperken ons hier tot de aanbevelingen van de onderzoekers voor de onderwijspraktijk.

Gerichte aandacht	<ul style="list-style-type: none">• Geef expliciete doelgerichte aandacht aan luisteren, spreken en gesprekken voeren.• Model de inzet van strategieën bij het luisteren naar teksten en het uitvoeren van spreek- en gesprekstaken.• Geef leerlingen uitgebreid de gelegenheid om hun mondelinge vaardigheden te oefenen.
Leraar als aanjager van interactie	<ul style="list-style-type: none">• Zorg voor een goed en rijk aanbod van taal via gesproken en geschreven teksten• Stimuleer interactie door verschillende interactievaardigheden in te zetten. Zorg daarbij voor focus en verdieping van het gesprek waarbij leerlingen gestimuleerd worden hogere ordenkvaardigheden in te zetten.• Geef feedback en doe dat gevarieerd (op proces/taakuitvoering/inhoud, impliciet/expliciet)• Zorg voor een veilig spreekklimaat en een rijke taalleeromgeving.
Integratie	<ul style="list-style-type: none">• Integreer het doelgericht werken aan mondelinge taal met andere taaldomeinen zoals lezen en schrijven.• Benut mogelijkheden bij de zaakvakken, projecten en thematisch werken en het lezen van rijke teksten.• Stel de leerlijn centraal en pas daarop de selectie van (methodische) materialen aan
Monitoren en maatwerk bieden	<ul style="list-style-type: none">• Volg leerlingen in hun mondelinge vaardigheden door te toetsen, te observeren en te evalueren• Differentieer tussen leerlingen door de mate en wijze van instructie, oefening en feedback aan te passen, of door maatwerk te bieden op het gebied van vorm, tijd, inhoud, omgeving en hulpmiddelen.• Heb oog voor meertaligheid, TOS en communicatieve beperkingen. Maak gebruik van de mogelijkheden die leerlingen hebben in hun moedertaal en faciliteer passende communicatievormen.

[Onderwijskennis | Mondeling taalonderwijs: vier aanbevelingen voor de leraar](#)

Op 4 oktober jl. vond er in de Tweede Kamer een rondetafelgesprek plaats met een aantal onderzoekers over jonge kinderen. In drie blokken kwamen wetenschappers en experts uit de gezondheidszorg, pedagogiek, onderwijs, economie en huisvesting aan het woord om Kamerleden te informeren over verschillende facetten van de ontwikkeling van het jonge kind, de huidige praktijk en een visie op de toekomst.

Ronde tafel over het jonge kind

- Eensgezind maakten de sprekers zich zorgen over de uitwerking van de plannen uit het coalitieakkoord om kinderopvang vanaf 2025 voor 96% te gaan vergoeden aan werkende ouders, waarvoor een forse uitbreiding van de capaciteit nodig is. Nu al zien zij dat de kwaliteit van de kinderopvang door het grote personeelstekort onder druk staat.
- Er is geen ‘one size fits all’ benadering die recht doet aan de diversiteit aan contexten en achtergronden waarin jonge kinderen en hun ouders zich begeven – de beste aanpak is vaak wijkgericht.
- Nog te vaak blijven kansen liggen, doordat het jonge kind geïsoleerd vanuit verschillende beleidsterreinen (en ministeries) benaderd wordt.
- Gezondheid van kinderen en hun ouders is heel belangrijk. Er werd daarom aandacht gevraagd voor pre- en perinatale zorg (eerste 1000 dagen) en voor zorgdiscriminatie en zorgmijding.
- Er was veel aandacht voor het belang van spelen en (buiten)speelruimte voor jonge kinderen en de vrees voor een verdere “vervroeging” van de toets- en prestatiecultuur.

[Rondetafelgesprek Het Jonge Kind - Brancheorganisatie Kinderopvang](#)

De position papers die de wetenschappers inbrachten, zijn in te zien op onderstaande site.

[Het jonge kind | Tweede Kamer der Staten-Generaal](#)

De coronatijd willen we eigenlijk zo snel mogelijk vergeten. Maar het is toch wel verstandig om nog eens af en toe stil te staan bij wat dit virus heeft aangericht. Een overzicht van de impact van de Coronamaatregelen op kinderen, jongeren en jongvolwassenen op allerlei gebieden wordt aangeboden door het Vlaamse Kenniscentrum voor Kinderrechten (KEKI). In 112 pagina's wordt er een overvloed van informatie gegeven. Wel worden er erg gemakkelijk veel beleidsadviezen rondgestrooid, en dat is jammer. Beleidsadvisering is een vak apart en onderzoekers zouden hier beter wat terughoudend zijn.

Enkele puntjes:

- De coronapandemie versterkte ongelijkheden en moeilijkheden die al bestonden voor de pandemie. (Jonge) kinderen, jongeren en jongvolwassenen die zich voor de

pandemie in kwetsbare situaties bevonden, ervoeren een negatievere impact van de coronamaatregelen.

- Het bleek dat 70% van de jongeren sociale media gebruikte als ontspanning, 61% uit verveling en 68% om contact te houden met vrienden. Kinderen, jongeren en jongvolwassenen gaven aan zich soms gediscrimineerd of vergeten te voelen bij de genomen maatregelen.
- Het bleek dat er weinig initiatieven waren om kinderen en jongeren te betrekken bij het beleid in het begin van de pandemie. Personen tussen 0 en 25 jaren waren, zeker in het begin van de pandemie, een vaak vergeten groep in het beleid.
- De pandemie leidt enerzijds tot een meer zittende levensstijl. Anderzijds werd er ook meer gesport.

https://www.jeugdonderzoeksplatform.be/files/Overzichtsstudie_de_impact_van_de_coronamaatregelen_op_jonge_mensen.pdf

Aanbevelingen van de OESO over achterstanden op jonge leeftijd

De OESO maakt melding van een groot onderzoek onder 7000 kinderen in Engeland, de VS en Estland, waaruit zij aanbevelingen haalt om achterstanden te verkleinen op jonge leeftijd. Zorgzame opvoeding (nurturing) en een leeromgeving van hoge kwaliteit zijn belangrijk. Maar ook gerichte actie is nodig om te voorkomen dat er een achterstand van 12 maanden ontstaat, bijvoorbeeld bij ontluikende geletterdheid. De acties houden in steun aan de ouders om regelmatig met de kinderen te lezen, verbaler te interacteren en geschikte boeken in huis te halen. Ook versterking van de relatie tussen ouders en de kinderopvang is belangrijk, evenals kinderopvang van hoge kwaliteit.

[Improving Early Equity: From Evidence to Action | en | OECD](#)

IJsbrand Jepma en Karin Vander Heyden van Sardes gaan in op de problemen die de start in het basisonderwijs voor kinderen met zich kan meebrengen. Voor ongeveer 10 tot 20 procent van de kinderen verloopt de start in het basisonderwijs minder soepel. Gesteld is dat de start op school in het bijzonder voor vier specifieke (deels overlappende) kindgroepen problematisch kan zijn:

- Kinderen die geen voorschoolse voorziening (kinderopvang of kortdurende peuteropvang al dan niet met voorschoolse educatie) hebben bezocht ('absolute beginners')
- Kinderen uit de doelgroep van voor- en vroegschoolse educatie
- Kinderen met extra ondersteuningsbehoeften / beperkingen (passend onderwijs)
- Kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong.

Vooraf het intensiveren van de samenwerking en afstemming tussen professionals en ouders op grond van een (op)startprogramma, het inspelen op de eigen taal (en cultuur) van

kinderen en hun ouders, het aangeven van een maximale groepsgrootte (maximaal 16 voor peuters, 18-20 voor kleuters) en verkleinen van de beroepskracht/kind-ratio in de onderbouw van de basisschool, het samen (verder) professionaliseren van pedagogisch medewerkers uit voorschoolse voorzieningen en groepsleerkrachten 1 en 2 uit het basisonderwijs en het samenvoegen van peuters en kleuters (binnen een beperkte leeftijdsrange) kunnen op basis van onderzoek en waardering van experts als kansrijke maatregelen worden aangemerkt bij het verbeteren van de start in het basisonderwijs.

[Verbeteren start in het basisonderwijs \(sardes.nl\)](https://www.sardes.nl)

We eindigen met een publicatie van het CBS

Kinderen van migranten stromen beter door naar HAVO en VWO

Het percentage leerlingen van buitenlandse herkomst dat in de derde klas HAVO of VWO komt, is gestegen tot 34,8 percent. Het was 10 jaar eerder nog 22,2 percent. Het gaat vooral om leerlingen van Turkse of Marokkaanse herkomst. Onder leerlingen met een Nederlands-Caribische afkomst nam het aandeel iets af. Afghaanse en Iraanse herkomstsgroepen doen het bovengemiddeld goed.

De werkloosheid onder migranten is wel weer toegenomen. Bij de in Nederland geboren beroepsbevolking nam die werkloosheid juist af, waardoor de achterstand van migranten groter is geworden.

[rapportage integratie en Samenleven 2022 - Google Zoeken](#)